

МІГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВІДНОВЛЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Україна впродовж восьми місяців боронить свою державність проти навали загарбників. Повномасштабна війна принесла величезні втрати та руйнування в соціально-економічній сфері. Продовження бойових дій та ворожих атак на цивільні об'єкти посилюють процеси руйнації. Попри це Україні вже зараз необхідно розпочати підготовку для повоєнного відродження, розробляючи тематичні програми, аналізуючи потреби та оцінюючи потенційні складності та ризики. На державному рівні започаткування цієї дискусії втілюється, зокрема, у розробці «Плану відновлення України» [1]. Він спрямований на прискорення стійкого економічного зростання та створення сприятливих можливостей для людського розвитку.

Вирішальну роль в соціально-економічному розвитку країни відіграють люди. Вони творять економічний прогрес. Від їх умінь, знань, навичок, компетенції залежить вирішення всіх соціально-економічних проблем [2]. Підтримання соціально-економічної системи під час війни та повоєнне відновлення – не виключення. Тому завдання зі збереження життя та здоров'я людей є пріоритетним не лише з гуманістичної, а також і з практичної точки зору. Ще А. Сміт говорив про людину як вищу цінність в економічній системі і підкреслював важливість свободи усіх людей для соціально-економічного розвитку. Він наголошував, що залежна людина не може відігравати активну економічну роль у розвитку матеріального виробництва [2]. Щоправда А. Сміт пов'язував несвободу з обмеженнями ієрархічного феодального суспільства, натомість в умовах російської агресії поняття (не)свободи набуває зовсім іншого змісту. Тимчасова окупація деяких областей та населених пунктів безумовно служить потужним фактором стримування економічного прогресу (навіть у випадку відсутності серйозних руйнувань), натомість звільнення – відкриває можливості для відновлення та розвитку. В деокупованих містах і селах України відновлюються можливості для гідного життя мешканців і реалізації економічної діяльності, відбудовуються комунікації та інфраструктура. Тривалість відновлення залежить від наявних руйнувань, людських ресурсів, матеріалів тощо. Зокрема, пересувні та стаціонарні відділення Укрпошти та Нової пошти відновили свою діяльність на деокупованих територіях Харківської та Херсонської областей протягом декількох днів чи тижнів [3].

Для ефективного повоєнного відродження Україні неодмінно доведеться вирішити проблему нестачі трудових ресурсів. Навіть у довоєнний період в Україні відчувалася потреба у залученні додаткових працівників, натомість війна ще сильніше загострила кадровий голод. Багато українців втратили життя чи працездатність, масштабні виїзди за кордон у пошуках безпечного середовища

можуть набути незворотного характеру. Одночасно з українськими громадянами територію країни активно залишають й іноземці. Впродовж найбільш масового вибуття у перші тижні після нападу РФ іноземці становили приблизно 18 % від загальної чисельності осіб, які перетинали кордон у напрямку виїзду [4]. Це набагато більше ніж питома вага цієї групи у структурі українського населення. Нині точаться активні дискусії навколо тематики повернення в Україну осіб, котрі залишили країну через російську агресію. Певна частина біженців залишиться у місцях прибуття. Імовірно, що іноземці ухвалюватимуть таке рішення частіше, ніж громадяни України, оскільки мають менше зв'язків з нашою країною.

В таких умовах надзвичайної актуальності набуває розробка механізмів з нарощування трудового потенціалу України для повоєнного відродження. Міграційна складова цього процесу включає прибуття двох основних контингентів: 1) повернення на батьківщину українців, які виїхали за кордон через війну і 2) залучення іноземців. Актуальний та потенційний внесок людини у суспільство суттєво залежить від ступеня її інтеграції, тому для обох зазначених груп виникає необхідність визначити орієнтири їх (ре)інтеграції. Інтеграція іммігрантів є, безумовно, набагато складнішим завданням. Іноземці, які мешкали в Україні до війни, вже ознайомлені з культурою, мовою, засадами спілкування. Це є суттєвою перевагою у контексті побудови мирного співіснування корінного та приїжджого населення. Наразі виникають обгрунтовані сумніви щодо ймовірності повернення тих іноземців, які до війни мешкали в Україні, а після повномасштабного нападу – поїхали за кордон. Тому після завершення війни нашій країні доведеться серйозно міркувати про залучення іноземних працівників і їх інтеграцію.

Таким чином, Україні вже зараз потрібно розпочати підготовку до повоєнного відродження. Нарощування трудового потенціалу має важливе значення у цьому процесі. Міграції населення можуть сформувати потужний резерв для соціально-економічного відновлення. Розробці державних планів та програм з цього спрямування мають передувати наукові дослідження, зокрема необхідно оцінити міграційні втрати трудового потенціалу через повномасштабну війну, спрогнозувати масштаби повоєнних потреб у поповненні трудового потенціалу за рахунок різних міграційних груп та визначити фактори, що сприятимуть поверненню українських біженців з-за кордону.

Література:

1. План відновлення України URL: <https://recovery.gov.ua/>
2. Ткачук І., Токарюк Д. Людина в основі наукових досліджень вчених-економістів. *Ефективна економіка*. 2017. №12.
3. Балаклія і не тільки. Нова пошта та Укрпошта відновлюють роботу у Харківській області. *НВ*. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/nova-poshta-vidnovit-robotu-80-u-harkivskiy-oblasti-novini-ukrajini-50269594.html>
4. Лібанова Е. М., Позняк О. В., Цимбал О. І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2 (48). С. 37—57.